

Miks Kolga Muuseum tähistab oma sünnipäeva 16. juunil?

Meil on rõõm tõdeda, et Kuusalu kihelkonna koduloomuuseum on Kolga mõisa valitsejamajas tänaseks järjepidevalt tegutsenud üle 10 aasta. Kolga muuseum on Kuusalu valla allasutus ja kogub meie piirkonna külade ja inimestega seotud ainet. Kuusalu valla piirid on enam-vähem sarnased endise Kuusalu kihelkonna piiridega. Seetõttu oleme oma muuseumis tähelepanu pööranud just endisest Kuusalu kihelkonnast, kuhu kuulusid I Eesti Vabariigi ajal Kiiu, Kõnnu, Kolga, Kodusoo ja Suru vald, pärit materjalile. Praegusele Kuusalu valla territooriumile jääb 64 küla. Eesmärk on jäädvustada ja teadvustada rahvale Kuusalu kihelkonna kultuuripärandit

Muuseumi(kogude) tegelik vanus on 52 aastat. Meie muuseumil on olnud mitu elu, muuseumikogud on näinud erinevaid ja kohati ka segaseid aegu. See kõik ajendas mind muuseumilugu uurima ja sooviksin seda ka teiega jagada. Miks on meile tähtsad alljärgnevad kuupäevad:

- 1. mai 1966.a.
- 14. detsember 1987.a.
- 1. jaanuar 1994.a.
- 3. juuni 1995.a.
- 16. juuni 2007.a.

Kuusalu vaimukultuuri rikkaliku repertuaari avastasid dr. Jakob Hurda kaastöölised juba rahvusromantilisest mõttest kantuna 1800-ndate keskpaigas. Tartu Ülikooli diplomand Martin Lall on oma diplomitöös 1990. aastal kirjutanud: *„Kuusalu kihelkonna rikas aineiline ja vaimne kultuur, rahvalaul ja –tants, jutuvestmise traditsioon, pikaajaline kiigekultuur, tihedad omavahelised kontaktid ja osasaamine teiste rahvaste vaimumaailmast, on koos möödunud sajandi II poole üldise majandusliku edenemise ja rahva iseteadvuse kasvuga kumuleerivalt ette valmistanud soodsa pinna muuseumiidee tekkimisele.“*

Esimesena alustas Kuusalu kihelkonnas vanavara kogumist Gustav Vilbaste, kes 1910-1913 aastatel käis läbi pere-perelt peaaegu kõik kihelkonna külad. 1960.a. registreeriti tema eestvõtmisel Kuusalu kultuurimaja kodu-uurimise ring, kuhu kuulusid Aadu Kivirüüt, Arno Lepnurm, Endel Vahermaa, V. Rannik ja Edgar Lilhein. Koguti hulgaliselt ainet ja jõuti niikaugemale, et **1.mai 1966.aastal avati Kuusalu pastoraadis kihelkonna koduloomuuseum kõigile külastajatele vaatamiseks**. Esemekogu oli siis 304 ühikut, millest 234 olid Aadu Kivirüüdi kogutud.

Muuseumitöö vaibus peale Gustav Vilbaste surma 1967.a. ja muuseum suleti. Esemekogu jäi õnneks Kuusallu alles. 70-ndate aastate algul liikus Kolga randadel ka Lembit Odres, kes uuris peremärke ja on koostanud põhjaliku uurimuse Kolga mõisa ajaloost ning arhitektuurist. 1984.a. anti S.M.Kirovi nim. Näidiskalurikolhoosile üle endise Kahala sovhoosi maad ning sellega kaasnesid ka poollagunenud Kolga mõisa hooned, mis siiski otsustati restaureerida. 1985.a. asus Kolga mõisas ametisse skulptor-restauraator Cornelius Tamm, kes kogus ka ise vanavara ja tõi siiani Kuusalu pastoraadist hoiul olnud muuseumikogu Kolka, sealhulgas peaaegu kogu A.Kivirüüdi kogu. Uue Kuusalu kihelkonna muuseumi esimeseks fondihoidlaks sai kodukabel mõisa peahoones. Esemeid kogunes ja siis ütles S.M.Kirovi nim. Näidiskalurikolhoosi esimees Oskar Kuul legendaarsed sõnad: „**Saagu Kolga muuseum!**“ Ja muuseum sai.

14.detsembril 1987.a. avati Kolga mõisa valitsejamaja keldriruumides muuseum. Muuseumi juhatajaks sai noor etnograaf Pelle Lall. Muuseumi nimeks sai S.M.Kirovi nim. Näidiskalurikolhoosi muuseumi Kolga osakond. See nimi tundus Pellele aga pika ja lohisevana ja kuna see muuseum oli siiski täiesti eraldiseisev üksus, siis tegi Pelle Lall ettepaneku edaspidi kutsuda muuseumi **Kuusalu Kihelkonna Muuseum ehk KKM.** Põhifondi suurus oli 1.01.1990.a. seisuga 577 ühikut. Loetletud on fotosid, arhiividokumente, raamatuid ja esemeid. Kolhoosikord lagunes, töö mõisa hoonete restaureerimisel jäi pooleli ning Cornelius Tamm lõpetas oma tegevuse Kolga mail. Kahjuks tekkis siis ka esimene kaos muuseumi kogudes. Paljud asjad rändasid Kirovi kogudesse. Mõisa mööbel ja muu väärtuslik erakättesse jne. Suuremast kaosest suutis päästa muuseumikogu Katrin Lellep, kes oli sellel ajal Kolgas kultuurinõunik ja võttis muuseumivarad oma vastutusele. 1991. aastal Kolgas muuseumi juhatajana lühikest aega töötanud Kaja Martinson mäletab, et muuseumil oli tol ajal ka suur fotokogu. Aeg läks, muuseum oli suletud. Kolga mõisakompleks tagastati Stenbocki Perekonna Fondile kui õigusjärgsele omanikule 1993.a.

1. jaanuarist 1994. aastast alates on Kolga muuseum ametlikult Kuusalu valla munitsipaalmuuseum, asukohaga Kolga mõisa valitsejamajas.

Nüüd järjekordne, kolmas ametlik muuseumi avamine: **3 juunil 1995.a. Kolga Karapi raames avab Kuusalu vald Kolgas pidulikult muuseumi.** Juhatajana asub tööle Laine Jaanits, varahoidjana Ülle Tammemäe. Ajalehes „Sõnumitooja“ ilmub artikkel, milles kirjutab Ülle Tamm, et Kolga muuseumi esemekogu on umbes pooltuhat eksponaati ja kodu-uurija Arno Lepnurm kingib muuseumile Loo laulukoori lipu aastast 1923 ning mapid vanade originaaldokumentidega.

Laine Jaanits ja Ülle Tammemäe töötasid muuseumis lühikest aega, sest juba **1995.aasta septembris alustab muuseumi juhatajana tööd Astrid Veltsmaa, kes tähistas oma pika ametisoleku jooksul muuseumi sünnipäeva alati 1.jaanuaril.** Kahjuks oli ka edaspidi muuseum enamalt jaolt erinevatel põhjustel küllastajatele suletud. Muuseumi kontor ja ka arhiiv asus proua Veltsmaal kodus, muuseumi oli võimalik külastada vaid ettetellimisel. Proua Veltsmaa haigestumise tõttu 2006.a. juunis määras Kuusalu Vallavalitsus uueks muuseumi juhatajaks Anu Karjatse, kes asus tööle 2006.aasta augustis. Kuna valitsejamaja keldriruumid olid külmad ja rõsked, otsustasid need muuseumi jaoks ebasobivateks ja muuseum koliti sama maja teisele korrusele, kus see asub tänini.

Anu Karjatse ametisse asudes oli muuseumikogu jõutud keldriruumidest ülakorrusele kolida, need olid kuhjatud kõik ühte tuppa. Ta oli teinud ka esialgse inventuuri ja jõudnud valmis seada miljööruumi. Mina, Ulvi Meier, käesoleva loo kirjutaja, asusin Kolga muuseumisse fondihoidjana tööle 1.03 2007. Tegelikuses oli avanev pilt masendav, meil puudus igasugune ülevaade, **millised peaksid olema selle muuseumi varad.** Tahaksin siiani väga teada, missugused olid kõikide minu eelkäijate tulmeraamatud, kuidas erinevatel aegadel esemeid arvele võeti, kes olid selleaegsed annetajad jne? Kui suured olid nende ameti ajal tegelikud muuseumikogud? Mind vaevab senini, kus on see suur fotokogu, mida mäletab Kaja Martinson? Kus on legendaarne Kolga muuseumi õllekappade kogu, millest rahvasuu räägib? Kus asub tohutu arhiivimaterjal dokumentide ja kirjanduse näol, mida endisaegsed annetajad siiani käivad minult taga nõutamas? Kus on Arno Lepnurme annetatud mapp originaaldokumentidega, millest kirjutab 3.06.1995.aasta „Sõnumitooja“? Küsimusi, mis siiani õhus ripuvad, on palju.

2007.a.märtsis alustasime ruumide korrastamist, esemekogu süstematiseerimist, arhiiviruumide sisseseadmist kõrvalhoonesse ja uue ekspositsiooni loomist Kolga mõisa valitsejamaja II korrusele. Sellega jõudsime valmis 2007.aasta mais. Meie inventuuri andmetel oli siis fondide suurus: esemekogu 533, arhiivikogu 193 ja fotokogu 186 ühikut.

16.juunil 2007.aastal, samuti Kolga Karapi päeval, avasime taas kõigile küllastajatele muuseumi, nüüd juba uutes ruumides ja uute ekspositsioonidega.

Tänaseks on muuseum olnud **järjepidevalt** küllastajatele ja uurijatele avatud peaaegu 11 aastat. Töötajaid on muuseumis 2: juhataja Ulvi Meier ja fondihoidja Gitta Truus. Meie muuseum on küll väike, aga huvitav ja omanäoline. Meil on Stenbocki tuba, näitustesaal, miljöötuba ja kihelkonnatuba. Iga küllastaja saab põhjaliku tutvustuse Kuusalu kihelkonna aja- ja kultuuriloost. Räägime oma kihelkonna 64 külast, rikkalikust kultuuripärandist, koolidest,

mõisatest, looduskaunistest kohtadest jne. Igal aastal on külastajatel võimalus tutvuda lisaks püsiekspositsioonidele mitme uue näitusega. Ettetellimisel on mõisaekskursioonid, mis on jätkuvalt väga populaarsed oma müstiliste legendide poolest ja mille järjepidevus on praeguseks kestnud üle mitmekümne aasta. Osaleme rahvusvahelise Muuseumiöö programmis, korraldame erinevaid üritusi, regulaarsel käib Kolga muuseumi ruumes koos MTÜ Kolga Arenduse eestvedamisel Kolga Raamatuklubi.

Meie valla kooliõpilastele ja lasteaialastele on muuseumikülastused ja ekskursioonid tasuta. Õpilastele ja väikelastele on ettetellimisel mitmed praktilised õpitoad: villatööd, sügisene rehepeks, jäljed lumel jne. On suur rõõm tõdeda, et selle 10 aasta jooksul on koos muuseumiga kasvanud suureks juba terve põlvkond lapsi, kellel on tekkinud harjumus ja huvi muuseumi külastada. Pea iga päev astub mõni neist muuseumisse sisse, kutsudes kaasa ka oma vanemad ja vanavanemad.

Meie kogud on jõudsalt kasvanud. Esemekogu on tänaseks tuhande ringis, arhiivikogu ulatub paari tuhandeni, fotokogu läheneb kolmele tuhandele, lisaks mitmetuhandeline skanneeritud fotokogu, kus kõigil viide originaali omanikule.

Aastas külastab muuseumi kindlasti 3000 ja enamgi inimesest. Lisaks toimib muuseum omamoodi infopunktina: mitu korda päevas tuleb juhatada turistidele teed, soovitada öömaja ja juhatada järgmise söögikohani.

Suur rõõm on ka sellest, et nende aastate jooksul on kogunenud muuseumi ümber terve võrgustik häid korrespondente, uurijaid, annetajaid, deponeerijaid ja häid muuseumi sõpru, kes alati tulevad ja aitavad nii nõu kui ka jõuga talgute raames koristada, remontida jne.

Külastajad on meie muuseumisse väga oodatud iga päev!

Traditsiooniks on aga saanud, et tasuta külastus, kohv ja kook ootavad teid igal aastal **16.juunil, päeval, mida meie peame tänase muuseumi sünnipäevaks.**

Kolgas avati muuseum

Harju muuseumi direktor AIVAR POLDVEER, peavarahoidja MALL SIVVEER ja Kolga muuseumi juhataja LAINE JAANITS jagavad kogemusi

Laupäeval, 3. juunil täati enne Kolga karapi algust avati Kolga vallajuhataja kindrite muuseum. Avatamisele olid kutsunud Kaasala ja Lohu vallavalitsused ja Kolga valla Harju muuseumi eestvedajad ning teatrilised kooli- ja spordiklubi liikmed. Püstitati avatamisele eelneval kollektiivsele ettevalmistusele. Kõikidele kutsuti kaasa võtma oma kogemusi ja teadmisi.

Avatamisele olid kutsunud ka Kaasala ja Lohu vallavalitsused, kes olid teinud ettevalmistustööd ja olid teinud ettevalmistustööd. Avatamisele olid kutsunud ka Kaasala ja Lohu vallavalitsused, kes olid teinud ettevalmistustööd ja olid teinud ettevalmistustööd.

Kolga kihelkonna muuseumi avatamisele olid kutsunud ka Kaasala ja Lohu vallavalitsused, kes olid teinud ettevalmistustööd ja olid teinud ettevalmistustööd.

ÜLEJÄTKAB

Kaasala valla eelvedaja ARNO LEPNURM näitas Kolga muuseumis Loo halduskoostööd